

Skjold

Sammen med spyddet er skjoldet vikingetiden mest brugte våben. Skjoldet beskytter krigeren og er hans vigtigste værktøj for at holde sig i live. Det har haft stor betydning både i tvekampe og på slagmarken. I tvekamp har det dækket en imod modstanderens ivrige hug og i flere sagaer fortælles der om hvordan hver mand tildeles flere skjolde. På slagmarken har man dannet skjoldborg, stået tæt skulder ved skulder og ladet skjoldene overlape hinanden, så man ved fælles hjælp har kunnet beskytte sig med en mur af skjolde. I de historiske kilder bruges der mange metaforer for skjoldet og det er tydeligt at det har haft en stor betydning for datidens krigere. I Snorre's Edda er der 37 forskellige ord for skjold to eksempler er Örlygr (pileafviser), Hlif (holde i live). Det store gravfund ved Gokstad i Norge vidner også skjoldets værdig. Her blev en stormand begravet på et stridsklart skib med i alt 64 skjolde. Nogle skjolde har været prydet af metalbeslag med bronze flet på håndtagene og 2-3 cm. brede kobberlegerede metal plader bukket omkring skjoldkanten. Oftest kun 5-10 stykker som så har været fordelt rundt på kanten. Enkelte skjolde har haft mere en hundrede af disse små metalplader og derved dækket hele kanten rundt.

Trelleborg skjoldet

Rolf Krake får til en fest besked på at vise en prøve på sin tapperhed.

”... Han blev så anbragt lige op ad ilden, hvor han greb et lille skjold... Det var yderst opfindsom af ham at lade sit skjold tage af for heden, og skærme sin krop mod flammerne med samme middel som han ville have brugt mod de hvislende spyd. Men varmen ramte hårdere end spyd og pile, og selvom den ikke kunne trænge ind til den side der var skærmet af skjoldet, løb den storm mod den side der ingen beskyttelse havde. Men da en pige der stod ved ildstedet, bemærkede at han var ved at blive branket i siden af den uudholdelige hede, trak hun tappen ud af en tønde og lod væsken strømme ud og dæmpe flammerne... Alle roste Rolf til skyerne for virkelig at have vist udholdenhed.” (Zeeberg, s. 85). "Saxos Danmarks Historie, Oversat fra latin af Peter Zeeberg, anno 2000, paperback 1. Udgave, 2. Oplag, Gads forlag.”

Vikingetidens rundskjolde kender vi allerede tilbage fra jernalderen. Skjoldet er bygget af tynde sammensatte planker med et hul i midten, hvor der sidder en stok på tværs over hullet og danner håndtaget. På den modsatte sidder en fastnittede hvælvet jernknop som beskytter bærerens hånd. Den kaldes en skjoldbule og de er oftest det eneste som er bevaret. Skjoldbulens form skifter løbende igennem vikingetiden og bruges derfor til at datere skjoldets alder. Der er kun bevaret meget få hele skjolde, der kan fortælle os hvilken størrelse de har haft. De få der er måler mellem 80-95cm. Ud fra fund menes det at skjoldene oftest var bygget i gran eller fyr. I Rytterkær ved Roskilde er der fundet et i gran og største delen af skjoldene fra gravfundet ved Gokstad er også i gran. I Trelleborg ved Slagelse blev der i 2008 fundet et helt skjold lavet i fyr, men vi ser også andre træ sorter som f.eks. et skjold i taks fra Birka. Fyr og gran er ikke særlig holdbart træ, men meget let. Samtidigt er skjoldenes planker meget tynde og tyndest udmod kanten, helt ned til 4-6 mm. Det giver et let skjold som hurtigt kan bevæges rundt. For at give skjoldet holdbarhed har man beklædt begge flader med råhud eller læder og lagt råhud rundt om kanten, dette giver skjoldet en utrolig styrke og det kan derved modstå flere hug fra sværd og forhindre pille i at fortsætte igennem træet.

Skjoldene har været malede. Gokstad skjoldene har været skiftevis gule og sorte. Et skjold fundet ved Valsgårde nord for Uppsala er der fundet rød farve. Den røde skjold farve er beskrevet i kilderne som

Rekonstruktion af malet skjold fra Grimstrup

kampskjolde, imens hvid er fredskjolde(mangler reference). Andre skjold stykker er fundet med brødstykker af på malede mønstre.

I brug: selv om skjoldet er beklædt med råhud, er det stadig sårbart overfor vinkelrette hug mod skjoldkanten og spydstik direkte mod skjoldfladen. For at undgå dette i tvekamp, kan man vinkle skjoldet, så kanten vender imod ens modstander og så møde modstanderens hug eller stik og ændre udfaldsretningen og på den måde bøde af for slaget. Når skjoldkanten peger imod modstanderen, er det samtidigt muligt at slå med den og et godt slag med kanten kan uden besvær brække et ribben eller to.

Står man i en skjoldborg med en mand tæt ved hver side kan man ikke bevæge skjoldet på samme måde. Her gælder det om at stå sammen, lade skjoldene overlappe hinanden. Herved dannes en fælles styrke og man står som én mur overfor fjenden. De overlappende skjolde, gør også at et spyd nu skal igennem to skjolde for at nå indtil manden bagved. Øverste og nederste del af skjoldet er stadig sårbart, og her er ikke andet end at håbe at det holder længe nok, imens spyd og økser, stikker og hugger deres vej indtil fjenden.

Skole opgaver:

- Skriv en fortælling hvor skjoldet er opdrejningspunktet.
- Hvordan skal man forholde sig til kilderne, taler de altid sandt?
- Hvad farver og mønstre ville dit skjold have? Tegn et skjold og farv det.
- Hvordan kunne man hjælpe en såret kriger?
- Hvad fordele og ulemper er der ved skjoldet?
- Hvad forskel er der på krig dengang og i dag?
- Hvorfor blev der oftest brugt fyr og gran til skjoldene?